

Miljøkatastrofe skal løses ved at pumpe kemikalier ned i grundvandet

Nu begynder arbejdet for alvor med at rydde op i den massivt forurenede Kærgård Klitplantage. Men der mangler penge til at fuldføre projektet.

RASMUS ERIKSEN
rasmus.eriksen@jp.dk

Kaster man sig ud i bølgerne i Vesterhavet ved Kærgård Klitplantage, er det med betydelig risiko for helbredet. Sådan var det 1960'erne, efter at Sundhedsstyrelsen forbød stadig hersker på en næsten 1.400 m kyststrækning ved den massivt forurenede Kærgård Klitplantage nord for Esbjerg.

Men nu skal der gøres noget ved fortidens synder i plantagen, der kan betegnes som *ground zero* for Danmarks største miljøkatastrofe, hvor Grindstedværket dumpede næsten 300.000 tons giftigt spildevand fra medicinproduktion fra 1956 til 1973.

Her vil Region Syddanmark, som varetager giftoprydningen, i næste måned bekæmpe områdets kemikaliefurening med endnu flere kemikalier, som skal pumpes ned i grundvandet, og derved neutralisere de værste

giftstoffer, som bl.a. tæller klorerende opløsningsmidler. Herefter skal bakterier gøre arbejdet færdigt og nedbryde de resterende kemikalier.

»Noget af grundvandet er så giftigt, at bakterier ikke kan overleve i det. Vi bliver dermed nødt til at rense med kemikalier først,« siger Jørgen Fjeldsø Christensen fra Region Syddanmark. Han er geolog og projektleder på oprensningen af Kærgård Klitplantage. Jørgen Fjeldsø Christensen understreger vigtigheden af oprydningen, da der strømmer 75 tons forurening fra området ud i Vesterhavet hvert år.

»Hvis vi ikke gør noget ved det, vil det fortsætte i mere end 1.000 år, hvor kræftfremkaldende stoffer, rester af sove medicin, antibiotika og opløsningsmidler frit vil sive ud i havet. Vi har i øvrigt for længst passeret giftgrænsen, når det kommer til dyre- og havmiljø ud fra kysten ved området,« siger Jørgen Fjeldsø Christensen, der forsikrer, at kemikalimetoden, som påbegyndes i juni, med sikkerhed vil forbedre miljøet i plantagen.

Grindstedværket

Forureningen af Kærgård Klitplantage begyndte i 1956, da staten gav Grindstedværket tilladelse til at deponere sit affald i plantagen. Her blev det stærkt giftige spildevand deponeret i store udgravede huller i klitterne. Tiltaget skyldtes, at Grind-

steds borgere var begyndt at klage over luftgener fra det tidligere deponeringssted tæt ved Grindstedværket og byens losseplads, som også blev inddraget til værkets giftaffald.

Da plantagen blev taget i brug, kørte tankbiler med spildevand i pendulfart mellem værket og plantagen, og det fortsatte indtil 1973, hvor indbyggerne i byer i en radius af 25 km fra plantagen begyndte at lugte det giftfyldte spildevand. Samtidig begyndte flere badegæster at blive syge efter at have svømmet i havet ved plantagen.

Grindstedværkets tilladelse blev inddraget, og i stedet begyndte medicinproducenten at dumpe sit kemiske affald direkte i Nordsøen. En praksis som fortsatte frem til 1983.

I 2007 arvede Region Syddanmark den massive oprydningsopgave fra Ribe Amt, da amtet ophørte.

Økonomien mangler

I første omgang har Region Syddanmark kun økonomi til at gennemføre en rensning af det øverste grundvand på et areal svarende til 1.015 kvm. Men det er nødvendigt at rense et samlet område på 3.100 kvm grund, hvis Kærgård skal erklæres giftfrit igen. Regionen har afsat 4,5 mio. kr. til oprydningen, men der skal findes 100 mio. kr. for at fuldføre projektet, vurderer Jørgen Fjeldsø Christensen.

Andre aktører må dermed

på banen med økonomisk støtte, hvis Kærgård Klitplantage, hvor man allerede har fjernet over to tons kvik-sølv og mere end tre tons cyanid i jorden, atter skal blive giftfri.

»Der er ingen tvivl om, at Region Syddanmark ikke kan løfte opgaven alene med den økonomiske ramme, som vi har til rådighed. Og vi spekulerer selvfølgelig i, om staten muligvis kan gå ind og hjælpe,« siger Jørgen Fjeldsø Christensen.

Staten har tidligere gennem Miljøministeriet samarbejdet med Region Syd om at rydde det allerværste og farligste af forureningen væk fra plantagen. Her fik man fjernet 7.500 tons giftigt sand, slam og træer fra overfladen. Samarbejdet sluttede i 2015, og forureningen, der går helt ned i grundvandet, er altså langt fra fjernet endnu.

Staten på banen

Men staten skal på banen igen, så Kærgård Plantage kan blive ryddet op en gang for alle, mener Erik Buhl Nielsen (V), borgmester i Varde Kommune, som plantagen hører under.

»Lad os nu få ryddet op. Nu har vi endelig fået teknologien til det. Få det væk, så der ikke er noget, der truer vores natur eller turisme længere,« lyder ønsket fra borgmesteren.

Han påpeger, at det var staten, der gav tilladelse til at dumpe giftaffaldet ved plantagen i sin tid. Dermed må

PLANTAGEFORURENING

Skadelige stoffer

De farligste stoffer fundet i Kærgård Klitplantage:

Kviksølv: Ved akut forgiftning vil der opstå neurologiske skader og påvirkning af hjerte- og nyrefunktion.

Cyanid: Hæmmer organernes iltoptag og medfører indre kvælning.

Sulfonamider (antibiotika): Ved længerevarende udsættelse kan sulfonamider påvirke knoglemarv og forgifte lever, nyrer og centralnervesystemet.

Klorerede opløsningsmidler: Ved længere tids påvirkning vil opløsningsmidlerne give hjerne-skader. Mistænkt for at være kræftfremkaldende.

Toluen: Beslægtet med benzen. Kan medføre hjerne- og nervesystemsskader - samt skader på lever og nyrer.

Kilde: Region Syddanmark

det være naturligt, at den også hjælper med oprydningen, vurderer Erik Buhl Nielsen.

»De økonomiske midler rækker ikke i regionen til at løfte en oprydning i denne størrelsesorden,« siger borgmesteren, der samtidig hæfter sig ved, at staten kan have

økonomisk interesse i den innovative oprydningsmetode, som ville kunne sælges til andre lande med forureningsproblemer.

»Min drøm er, at staten indgår en aftale med regionen i løbet af 2018, så oprydningen fremskyndes, og vi kan åbne op for stranden ved Kærgård i 2021,« siger han.

Minister: Regionens ansvar

Men den vestjyske borgmester kommer muligvis til at drømme videre resten af året. I hvert fald hvis det står til miljø- og fødevarerminister Jakob Ellemann-Jensen (V). Han mener nemlig, at det udelukkende tilfalder regionen at rydde op i Kærgård Klitplantage.

»Det er regionens ansvar at fjerne risikoen fra de jordforureninger, der udgør en trussel for mennesker og miljø. Det arbejde får regionerne omkring 420 mio. kr. til om året fra staten, og det er regionerne, der skal prioritere, hvor de midler bruges bedst. Det har jeg fuld tillid til, at de gør på en fornuftig måde,« siger ministeren i et skriftligt svar til Jyllands-Posten.

Jakob Ellemann-Jensen medgiver dog, at det er i alles interesse at få kontrol over store og gamle jordforureninger i Danmark:

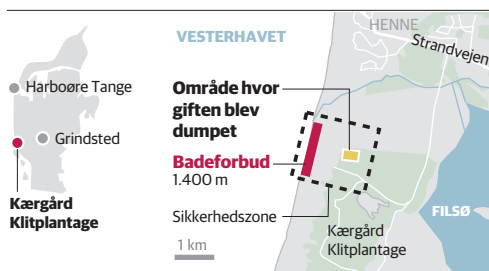
»I 2019 skal vi forhandle med regionerne om, hvor mange midler der skal være til arbejdet fremover, og i den forbindelse danner vi det samlede overblik over området.«

2008-2015 samarbejdede Region Syddanmark og Miljøministeriet om at få fjernet det værste giftaffald fra Kærgård Klitplantage. Nu står regionen alene tilbage og har svært ved at løfte opgaven økonomisk. ARKIVFOTO: REGION SYDDANMARK



Forureningen ved Kærgård Klitplantage

Fra 1953 til 1973 blev der dumpet giftigt spildevand fra Grindstedværket direkte i store udgravede gruber (huller) i klitterne ved Kærgård Klitplantage. Hvert år transporteres 75 tons giftigt materiale ud i Vesterhavet via det forurenede grundvand under gruberne.

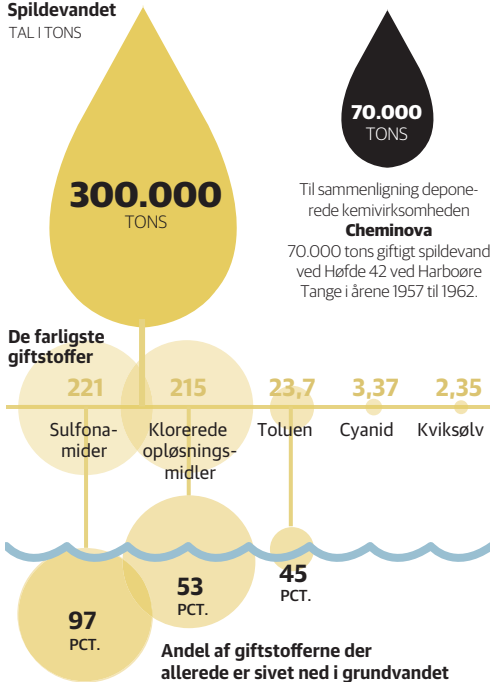


Mængden af det giftige spildevand fra Grindstedværket svarer til indholdet fra to tankbiler hver dag året rundt, i de 17 år giftdumpingen stod på.



Spildevandet indeholdt rester fra medicinproduktion og havde bl.a. et højt indhold af cyanid, kviksølv og klorerede opløsningsmidler samt rester af sovemedicin og antibiotika.

Spildevandet TAL I TONS

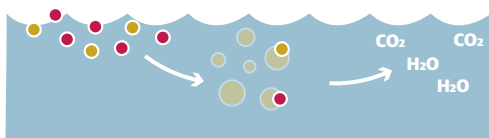


Sådan fjernes forureningen i grundvandet

1 Persulfat og brintperoxid tilsættes den øverste del af grundvandet.

2 De omdanner mange af de giftige stoffer i grundvandet ...

... til vand (H₂O) og kuldioxid (CO₂).



3 Derefter tilsættes bakterierne dehalococcoider, som er naturlige jordbakterier. De skal nedbryde den resterende gift i grundvandet. Dette kaldes en biologisk efterpolering.



KILDE: REGION SYDDANMARK GRAFIK: RINA KJELDGAARD

Indsamlingsnævnet udtaler markant kritik af Frelsens Hær for at efterlade synligt materiale hos folk, der ikke er hjemme.

Sagen er opstået, da en beboer – efter en indsamling i efteråret sidste år – klagede over, at Frelsens Hær havde hængt indsamlingsmateriale på hans dør.

»Indsamlingsnævnet finder det overordentligt kritisabelt, at Frelsens Hær efterlod synligt materiale på klagers bopæl,« hedder det på retsinformation.dk.

Pas på indbrudstyre

Ifølge Christian Lundblad, formand for Indsamlingsnævnet og byretspræsident på Frederiksberg, er der tale om en hårfin balance, når det kommer til indsamling.

»Organisationer får lov til at opsoge folk på deres bopæl, men de skal altså ikke genere folk. Hvis man efterlader synligt indsamlingsmateriale på beboernes døre, så afslører man – også over for indbrudstyre – at der ikke er nogen hjemme på adressen. Sådan noget bliver folk rigtig vrede over,« siger han.

Anden advarsel

Christian Lundblad tilføjer, at sagen er særlig alvorlig, da Frelsens Hær allerede i 2016 modtog kritik af Indsamlingsnævnet for samme forseelse.

»Nævnet har i den forbindelse lagt særlig vægt på, at nævnet tidligere har udtalt



critik af Frelsens Hær om tilsvarende adfærd, samt at Frelsens Hær udstyrede sine indsamlere med en flyer/folder, der åbenlyst var designet til, at den kunne hænges på et dørhåndtag udefra,« hedder det endvidere på retsinformation.dk.

»Vi ser på dette med stor alvor,« siger Christian Lundblad.

»Det er slemt nok, at man gør noget forkert en enkelt gang, men når man så – efter at have modtaget kritik – gentager sin adfærd, så er det for galt. Ja, der er også andre organisationer, som har modtaget kritik for at

have ageret på samme måde, men ikke flere gange. Dette kan ødelægge tilliden til en indsamlingsform. I stedet for at gavne et godt formål, så får man skabt vrede.«

Kan miste tilladelse

Sanktionen er, at organisationen skal offentliggøre Indsamlingsnævnets afgørelse på egen hjemmeside.

»Men man skal jo også have tilladelse til at indsamle, og hvis man bliver ved med at agere på samme uhenigtsmæssige måde, så er det ikke sikkert, at man kan få den tilladelse,« siger Christi-

an Lundblad. Ifølge Lars Lydholm, informationschef i Frelsens Hær, er der imidlertid ingen risiko for, at organisationen igen vil efterlade synligt materiale ved private hjem.

»Ja, vi fik kritik for dette i 2016, og derefter indskærpede vi overfor vores indsamlere, at man ikke må efterlade materiale, der er synligt for forbipasserende. Så var der alligevel en indsamler, der følte sig kaldet til at gøre det igen, og det er jo helt ude i skoven. Sådan kan det gå, når man har 100 indsamlere på gaden. Det sker ikke igen.«